

HUYỀN THOẠI VỀ VỊ TƯỚNG VỪA NHAI TRẦU VỪA ĐÁNH GIẶC

HỒ NGỌC DIỆP

Hội Văn học Nghệ thuật tỉnh Quảng Bình

Theo Chỉ thị của lãnh tụ cách mạng Việt Nam Hồ Chí Minh, ngày 22/12/1944, dưới gốc đa Tân Trào, Thái Nguyên, 34 chiến sĩ, trong đó có 31 nam và 3 nữ phiên chế thành 3 tiểu đội, Đội Việt Nam Tuyên truyền giải phóng quân chính thức thành lập do đồng chí Võ Nguyên Giáp làm Tổng Chỉ huy, đồng chí Hoàng Sâm được cử làm Đội trưởng. Với chiến thắng Phai Khắt và Nà Ngàn mà đội đã giành được sau đó ít hôm, truyền thống “đánh thắng trận đầu” của Quân đội nhân dân Việt Nam anh hùng bắt đầu từ đó. Đầu năm 1948, Bác Hồ ký quyết định phong quân hàm cho các tướng lĩnh trong quân đội ta. Theo đó, đồng chí Võ Nguyên Giáp phong cấp hàm Đại tướng. Đồng chí Nguyễn Bình phong cấp hàm Trung tướng. Còn cấp hàm thiếu tướng có 9 đồng chí, gồm: Hoàng Văn Thái, Nguyễn Sơn, Văn Tiến Dũng, Lê Thiết Hùng, Chu Văn Tấn, Lê Hiến Mai, Trần Tử Bình, Trần Đại Nghĩa và Hoàng Sâm.

Nội dung trong bài viết này chỉ nói đến những huyền thoại về Thiếu tướng Hoàng Sâm, người cộng sản kiên trung, nhà chỉ huy quân sự tài năng, người con ưu tú của quê hương Quảng Bình. Những chiến công của Thiếu tướng Hoàng Sâm góp phần ca ngợi thêm truyền thống anh hùng của Quân đội nhân dân Việt Nam nhân dịp toàn Đảng, toàn quân, toàn dân long trọng Kỷ niệm 80 năm Ngày Thành lập Quân đội nhân dân Việt Nam anh hùng (1944-2024).

Ông tên thật là Trần Văn Kỳ, sinh năm 1915, tại làng Lê Sơn, huyện Tuyên Hóa, tỉnh Quảng Bình. Cuộc đời hoạt động cách mạng của ông khi mới 12 tuổi, đã theo gia đình sang sinh sống, học tập và được kết nạp vào Thanh niên Cộng sản Đoàn ở Trường Học sinh Việt

Nam - Một tổ chức yêu nước của Việt kiều tại Thái Lan. Tại đây, ông đã trở thành liên lạc cho Bác Hồ. Năm 1933, ông được kết nạp Đảng Cộng sản Đông Dương. Cuối năm 1940, Hoàng Sâm được cử đi dự lớp huấn luyện do Bác Hồ và các đồng chí Phạm Văn Đồng, Võ Nguyên Giáp phụ trách tại Tỉnh Tây, Trung Quốc, sau đó trở về làm Tỉnh ủy viên tỉnh Cao Bằng. Ông là Đội trưởng Đội vũ trang tuyên truyền của Tổng bộ Việt Minh, bảo vệ Hội nghị Trung ương Đảng lần thứ VIII (1941) tại Pác Bó do Bác Hồ chủ trì. Đây là một hội nghị có ý nghĩa hết sức đặc biệt đối với cách mạng Việt Nam trong chặng đường lịch sử mới.

Cuối năm đó, Đội du kích đầu tiên của Cao Bằng được thành lập gồm 12 chiến sĩ do đồng chí Lê Thiết Hùng làm đội trưởng, Lê Quảng Ba làm chính trị viên và Hoàng Sâm làm đội phó. Đội có nhiệm vụ bảo vệ khu căn cứ Pác Bó, bảo vệ Bác Hồ, tuyên truyền xây dựng cơ sở cách mạng và tiêu phi trừ gian ở vùng biên giới phía Bắc.

Lợi dụng điều kiện xã hội phức tạp và địa lý hiểm trở ở vùng biên giới, nhiều toán phi có vũ trang đã tụ về hoạt động, phá hoại cuộc sống của bà con các dân tộc vùng cao. Đã khổ vì quan Tây, quan Châu áp bức, nay lại phải chịu nạn phi. Nếu không dẹp được nạn phi thì khó mà động viên bà con ủng hộ tham gia cách mạng. Những toán phi khá đông, nhiều súng và hành động rất tàn bạo. Những tên trùm phi sống ngang tàng kiểu “anh hùng hảo hán” nhưng rất biết kính nể những người can đảm, tài ba. Trong số đó có anh em nhà Vòng A Sáng, Vòng A Sín, Châu Slam Sa, Lý Sứu...

Đồng chí Hoàng Sâm lúc này có tên là Trần Sơn Hùng, nổi tiếng cả vùng Cao Bằng là người gan dạ “đánh Đông dẹp Bắc”, bắn súng bằng hai

tay “bách phát bách trúng”, phi ngựa thì như kỵ sĩ, nói tiếng Quảng Đông như người Hoa. Bọn trùm phi nghe danh tiếng rất kính nể nhưng lại muốn gặp để thi gan dạ tài. Một lần, tên Lý Sứ kéo quân đến cửa hang Pác Bó đòi gặp ông Trần Sơn Hùng. Nghe tiếng, Trần Sơn Hùng oai phong bước ra, khoanh hai tay trước ngực, súng pắc khoọc đeo lệch một bên vai, con dao quắm đi rừng dắt bên hông. Hắn vội cúi đầu chào và có lời mời ông đến uống rượu rồi thi bắn súng, ném lựu đạn. Quả như lời đồn, gan và tài của ông Trần có một không hai. Cho dù đã ngấm hơi men nhưng không cần ngắm, Trần Sơn Hùng nâng súng sáu lên vẩy đầu trúng đó. Bọn Lý Sứ sợ xanh mặt và cúi đầu thần phục.

Nắm được đặc điểm những tên trùm phi, Hoàng Sâm đã thân chinh cưỡi ngựa vào tận sào huyệt bọn Vòng A Sáng nhằm thuyết phục chúng hòa hoãn và không được đi gây sự với lực lượng cách mạng. Biết tiếng từ lâu, nay mới có cuộc hội ngộ, lại thấy Hoàng Sâm phát âm tiếng Quảng Đông dẻo quẹo, lại có họ là Vòng (Hoàng Sâm phát âm là Vòng Sám) nên Vòng A Sáng trùm phi hết sức quý trọng, mở tiệc chiêu đãi. Theo phong tục người Quảng Đông, khách quý thì được mời uống rượu nhắm với óc khi để sau đó cùng kết nghĩa huynh đệ. Nhờ hành động ấy mà Hoàng Sâm đã loại trừ được một tai họa cho cách mạng Việt Nam những ngày đầu trúng nước ở Pác Bó.

Sau Cách mạng tháng Tám thành công, thực dân Pháp núp bóng quân Anh, nổ súng xâm lược Nam Bộ. Ở miền Bắc, 20 vạn quân Tưởng kéo vào cùng bọn Quốc dân Đảng đã phản động mưu toan thành lập Chính phủ tay sai. Chủ tịch Hồ Chí Minh đã ký Tạm ước 16/3 rồi 14/9 với Pháp, cốt để đuổi quân Tưởng ra khỏi bờ cõi và kéo dài thời kỳ hòa hoãn nhằm củng cố lực lượng đang còn non trẻ của chúng ta. Để ngăn chặn bước xâm lược của Pháp với dã tâm xâm lược nước ta một lần nữa khi chúng đã tam xâm lược nước ta một lần nữa khi chúng đã cho quân chiếm lại Tây Bắc, đồng thời duy trì lực lượng quân đội để kháng chiến lâu dài chống lại chúng, bảo vệ quyền độc lập tự chủ

của đất nước, Trung ương Đảng và Bác đã chỉ thị thành lập Mặt trận Tây Tiến. Đầu năm 1947, đồng chí Hoàng Sâm được cử làm Tư lệnh. Trung đoàn 52 Tây Tiến thành lập gồm nhiều đơn vị hợp lại, đã hành quân, bám trụ dọc biên giới Việt - Lào. Đói, rét, bệnh tật đã khiến 200 chiến sĩ Tây Tiến đã nằm lại nơi đây trong vài tháng đầu năm 1948. Trong bài thơ “Tây Tiến” nổi tiếng của mình, tác giả Quang Dũng đã viết:

*Rải rác biên cương mờ viễn xứ
Chiến trường đi, chẳng tiếc đời xanh
Áo bào thay chiếu anh về đất
Sông Mã gầm lên khúc độc hành.*

Dưới sự chỉ huy của Thiếu tướng Hoàng Sâm, đoàn quân Tây Tiến đã hoàn thành nhiệm vụ xuất sắc, duy trì lực lượng để sau đó làm nên những chiến thắng sông Lô, Hòa Bình...

Cuối năm 1948, Thiếu tướng Hoàng Sâm được cử làm Đại đoàn trưởng Đại đoàn 304, rồi Tư lệnh Quân khu 3. Thiếu tướng Hoàng Sâm có tác phong nói thẳng, nói thật, xóc vác và mưu lược nên ai cũng kính nể. Tháng 12/1953, Thiếu tướng Hoàng Sâm được cử Chỉ huy Mặt trận Trung Lào. Ông đã phối hợp với quân giải phóng nhân dân Lào để giải phóng Trung Lào, Hạ Lào rồi thừa thắng tiến xuống giải phóng cả tỉnh Công Pông Châm ở Campuchia, góp phần quét sạch lực lượng quân đội viễn chinh Pháp ra khỏi toàn cõi Đông Dương năm 1954.

Sau Hiệp định Giơnevơ, Thiếu tướng Hoàng Sâm chỉ huy việc tiếp quản các tỉnh Sơn Tây, Hà Đông rồi thành phố Hải Phòng, sau đó được cử làm Tư lệnh lần lượt các Quân khu Tả Ngạn, Hữu Ngạn và Quân khu 3.

Giữa năm 1968, Thiếu tướng Hoàng Sâm được điều vào làm Tư lệnh Quân khu Trị Thiên thay cho tướng Trần Văn Quang. Đại bản doanh lúc này đóng ở A Lưới, phía tây thành phố Huế. Ngày 15/1/1969, thiếu tướng Hoàng Sâm hy sinh ở tuổi 54 - độ tuổi khi mà tài năng quân sự đang ở vào độ chín.

Những đồng chí của ông kể lại rằng, Thiếu tướng Hoàng Sâm đi đâu tay cũng cầm gậy ba

(Xem tiếp trang 76)

tại nước sở tại để có kinh nghiệm và tiền bạc rồi mới về. Nhà nước sẽ có ưu đãi lớn cho kiều dân với chính sách visa và quốc tịch mềm mỏng, cộng thêm một vài lợi thế khác. Chính phủ Trung Quốc dành cho các chuyên gia Hoa kiều cao cấp được hưởng chế độ lương đặc biệt, con cái được học trong những trường lớp tốt nhất để họ có cảm giác không thấy sự khác biệt lớn giữa làm việc ở nước ngoài hay tại quê nhà.

Một nước thu nhập trung bình có chính sách quốc gia khuyến khích chất xám ra đi nhưng vẫn có lợi đó là Philippines. Cứ mười người Philippines thì có một người ra nước ngoài làm việc. Hàng năm, họ đóng góp khoảng 10 tỷ đô la, tương đương với 12% tổng thu nhập trong nước.

Người tài ở Việt Nam xưa

Ngày xưa, Bác Hồ trong một chuyến sang Pháp đã mang về một đội ngũ trí thức trẻ. Sau này, họ trở thành những cán bộ đầu ngành và thực sự đã đặt nền móng khoa học cho nước nhà.

Vào những năm 1960 của thế kỷ XX, hàng chục vạn trí thức trẻ được đào tạo ở các nước xã hội chủ nghĩa cũ đã quay về xây dựng đất nước sau chiến tranh. Chất xám một thời đã ra

đi và quay về mà không cần một lời kêu gọi. Họ về cội nguồn vì nghĩa lớn đó là tình yêu đất nước. Số đông đang đóng vai trò quan trọng trong việc đưa đất nước thoát nghèo.

Ngày nay, với xu thế toàn cầu hóa đã có những tri thức Việt Nam ra nước ngoài làm việc và định cư lâu dài. Số đó cũng chỉ chiếm khoảng 1-2% toàn bộ những người được đào tạo đại học và trên đại học. Con số quá nhỏ bé so với Trung Quốc (5%), Ấn Độ (7%), châu Phi (50%) hay Mỹ Latinh (60%).

Để làm việc ở môi trường quốc tế, người tri thức phải giỏi thực sự, có trình độ cao về ngoại ngữ. Hiện nay, có những “trí ngữ” đang ngồi tại các viện nghiên cứu năm này sang năm khác, họ không biết phải làm gì ngoài vài ba đề tài khoa học, với đồng lương và trợ cấp đề tài còm cõi mà đồng tiền ấy lại do dân đóng thuế. Trong những năm mở cửa và hội nhập, nước ta thịnh vượng vẫn xuất hiện những “kỹ sư” nông dân, tuy ít học hơn những trí thức kia nhưng đã sáng tạo ra khá nhiều máy móc, thiết bị phục vụ cho sản xuất, canh tác, thu hoạch của bà con nông dân trên khắp mọi miền đất nước ■

HUYỀN THOẠI VỀ... (Tiếp theo trang 74)

toong và cạnh hông là xách đựng trầu cau như trai tráng làng Lệ Sơn, Tuyên Hóa, Quảng Bình quê ông. Vị tướng vừa nhai trầu vừa đánh giặc Hoàng Sâm có lẽ là hình ảnh hy hữu trong đội ngũ tướng lĩnh của Việt Nam và thế giới. Ông là đại biểu Quốc hội khóa II và III. Tên tuổi của ông gắn liền với Đội Việt Nam Tuyên truyền giải phóng quân và những chiến công của Quân đội nhân dân Việt Nam anh hùng.

Tài liệu tham khảo:

1. Trần Kiên Quốc, *Thiếu tướng Hoàng Sâm, Đội trưởng đầu tiên*, Báo Quân đội nhân dân điện tử.
2. *Đại tướng Võ Nguyên Giáp và Đội Việt Nam Tuyên truyền giải phóng quân*, Báo Quân đội nhân dân ngày 28/8/1994.
3. Phan Viết Dũng, *Tản mạn đất và người*, Nxb Thuận Hóa, 2009.
4. Trần Hoài, *Thiếu tướng Hoàng Sâm - Người con ưu tú Quảng Bình*, Báo Quân đội nhân dân, ngày 19/11/2021.

Cuộc đời của Thiếu tướng Hoàng Sâm là một trong những hình ảnh đẹp của bản anh hùng ca về tướng lĩnh Quân đội nhân dân Việt Nam anh hùng. Với những đóng góp to lớn cho cách mạng Việt Nam, cho Quân đội nhân dân Việt Nam, ông được Nhà nước truy tặng Huân chương Hồ Chí Minh và tên ông được đặt cho một con đường ở Quận Cầu Giấy, Thành phố Hà Nội ■